

Overzicht van bijstellingen op de ramingen van de economische groei in 2008

Actualisering van de uitkomsten van eerder gepubliceerde kwartaalramingen is noodzakelijk omdat na verloop van tijd de kwaliteit van de broninformatie verbetert, onder meer door een toename van de respons van de berichtgevers en het beschikbaar komen van nieuw bronmateriaal. In de nieuwste cijfers zijn aanpassingen doorgevoerd als gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen, die volgens een vaste cyclus van drie opeenvolgende ramingen (voorlopige raming, nader voorlopige raming en definitieve raming) worden herzien. Ook hier is sprake van steeds betere en meer gedetailleerde statistische informatie op basis waarvan de ramingen kunnen worden verrijkt.

Economische groei eerste kwartaal 2008

Eerste raming, 15-5-2008: 3,1 procent

Tweede raming, 3-7-2008: 3,3 procent

Bijstelling bbp-raming: +0,2 procentpunt

Toelichting: De eerste raming van de economische groei in het eerste kwartaal van 2008 kwam uit op 3,1 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming met 0,2 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 3,3 procent. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Door nagekomen respons laat de bronstatistiek van de bouwnijverheid een hogere omzetontwikkeling zien, waardoor de productie van de bouwnijverheid en de investeringen hoger uitvallen.
- Door een bijgewerkte versie van de basisgegevens van de buitenlandse handel is zowel de invoer als de uitvoer van goederen neerwaarts aangepast.
- Actuelere informatie over de invoer en uitvoer van licenties en royalties heeft geleid tot een forse opwaartse aanpassing van de buitenlandse handel in diensten.
- De productie van de industrie is opwaarts bijgesteld, voornamelijk door de betere gang van zaken bij de machinebouw dan aanvankelijk was geraamd.

Derde raming, 13-2-2009: 3,6 procent

Bijstelling bbp-raming: +0,3 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de tweede raming is de bbp-groei bij de derde raming met 0,3 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 3,6 procent. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- De belangrijkste actualisering van de broninformatie betreft de opwaarts bijgestelde uitgaven aan zorg en kinderopvang. De zorg is bijgesteld op basis van de meest recente CVZ-publicatie 'Zorgcijfers kwartaalbericht' en de kinderopvang is bijgesteld op grond van de najaarsnota van het Ministerie van OCW. Verwerking van de nieuwe informatie heeft geleid tot een hogere overheidsconsumptie (consumptie in natura).
- Bij de berekening van de rentemarge banken zijn de eindbalans gegevens meegenomen, die bij de eerdere ramingen nog niet beschikbaar waren. Dit heeft geleid tot opwaartse bijstellingen van de consumptie van gezinnen, de export en import van diensten.

Vierde raming, 26-3-2009: 3,7 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de derde raming is de bbp-groei bij de vierde raming met 0,1 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 3,7 procent.

- De belangrijkste actualisering van de broninformatie betreft de opwaarts bijgestelde uitgaven door de gemeenten. Verwerking van de nieuwe informatie heeft geleid tot een hogere (collectieve) overheidsconsumptie.

Vijfde raming, 25-6-2009: 3,6 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vierde raming is de bbp-groei bij de vijfde raming met 0,1 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar 3,6 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Zesde raming, 24-6-2010: 3,4 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,2 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vijfde raming is de bbp-groei bij de zesde raming met 0,2 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar 3,4 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Zevende raming, 23-6-2011: 3,5 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de zesde raming is de bbp-groei bij de zevende raming met 0,1 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 3,5 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Economische groei tweede kwartaal 2008

Eerste raming, 14-8-2008: 2,8 procent

Tweede raming, 25-9-2008: 3,0 procent

Bijstelling bbp-raming: +0,2 procentpunt

Toelichting: De eerste raming van de economische groei in het tweede kwartaal van 2008 kwam uit op 2,8 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming met 0,2 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 3,0 procent. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- De investeringen zijn over de hele linie opwaarts bijgesteld, maar het meest bij de bouw. De oorzaak is dat de omzet in de maand juni volgens de bronstatistiek van de bouwnijverheid veel hoger uitvalt dan eerder was geraamd. Dat betekent dus ook een fors hogere productie van de bouwnijverheid ten opzichte van de eerste raming.
- De productie van de delfstoffenwinning en de zakelijke dienstverlening komt hoger uit dan eerder was geraamd.

Derde raming, 13-2-2009: 3,3 procent

Bijstelling bbp-raming: +0,3 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de tweede raming is de bbp-groei bij de derde raming met 0,3 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 3,3 procent. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- De belangrijkste actualisering van de broninformatie betreft de opwaarts bijgestelde uitgaven aan zorg en kinderopvang. De zorg is bijgesteld op basis van de meest recente CVZ-publicatie 'Zorgcijfers kwartaalbericht' en de kinderopvang is bijgesteld op grond van de najaarsnota van het Ministerie van OCW. Verwerking van de nieuwe informatie heeft geleid tot een hogere overheidsconsumptie (consumptie in natura).
- Bij de berekening van de rentemarge banken zijn de eindbalans gegevens meegenomen, die bij de eerdere ramingen nog niet beschikbaar waren. Dit heeft geleid tot opwaartse bijstellingen van de consumptie van gezinnen, de export en import van diensten.
- De cijfers over de bouwproductie zijn opwaarts bijgesteld op basis van een betere respons bij de bronstatistiek. Dit slaat neer bij de investeringen.

Vierde raming, 26-3-2009: 3,5 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,2 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de derde raming is de bbp-groei bij de vierde raming met 0,2 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 3,5 procent.

- De belangrijkste actualisering van de broninformatie betreft de opwaarts bijgestelde uitgaven door de gemeenten. Verwerking van de nieuwe informatie heeft geleid tot een hogere (collectieve) overheidsconsumptie.

Vijfde raming, 25-6-2009: 3,2 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,3 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vierde raming is de bbp-groei bij de vijfde raming met 0,3 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar 3,2 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Zesde raming, 24-6-2010: 3,1 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vijfde raming is de bbp-groei bij de zesde raming met 0,1 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar 3,1 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Zevende raming, 23-6-2011: 3,0 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de zesde raming is de bbp-groei bij de zevende raming met 0,1 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar 3,0 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Economische groei derde kwartaal 2008

Eerste raming, 14-11-2008: 1,8 procent
Tweede raming, 23-12-2008: 1,8 procent
Bijstelling bbp-raming: 0,0 procentpunt

Toelichting: De eerste raming van de economische groei in het derde kwartaal van 2008 kwam uit op 1,8 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming ongewijzigd gebleven.

Derde raming, 13-2-2009: 1,9 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de tweede raming is de bbp-groei bij de derde raming met 0,1 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 1,9 procent. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- De belangrijkste actualisering van de broninformatie betreft de opwaarts bijgestelde uitgaven aan zorg en kinderopvang. De zorg is bijgesteld op basis van de meest recente CVZ-publicatie 'Zorgcijfers kwartaalbericht' en de kinderopvang is bijgesteld op grond van de najaarsnota van het Ministerie van OCW. Verwerking van de nieuwe informatie heeft geleid tot een hogere overheidsconsumptie (consumptie in natura).

Vierde raming, 26-3-2009: 2,0 procent
Bijstelling bbp-raming: +0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de derde raming is de bbp-groei bij de vierde raming met 0,1 procentpunt opwaarts bijgesteld naar 2,0 procent.

- De belangrijkste actualisering van de broninformatie betreft de opwaarts bijgestelde uitgaven door de gemeenten. Verwerking van de nieuwe informatie heeft geleid tot een hogere (collectieve) overheidsconsumptie.

Vijfde raming, 25-6-2009: 1,9 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vierde raming is de bbp-groei bij de vijfde raming met 0,1 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar 1,9 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Zesde raming, 24-6-2010: 1,9 procent
Bijstelling bbp-raming: 0,0 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vijfde raming is de bbp-groei bij de zesde raming ongewijzigd gebleven.

Zevende raming, 23-6-2011: 1,7 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,2 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de zesde raming is de bbp-groei bij de zevende raming met 0,2 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar 1,7 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Economische groei vierde kwartaal 2008

Eerste raming, 13-02-2009: -0,6 procent

Tweede raming, 26-3-2009: -0,6 procent

Bijstelling bbp-raming: 0,0 procentpunt

Toelichting: De eerste raming van de economische groei in het vierde kwartaal van 2008 kwam uit op -0,6 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming ongewijzigd gebleven.

Derde raming, 25-6-2009: -0,7 procent

Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de tweede raming is de bbp-groei bij de derde raming met 0,1 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -0,7 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Vierde raming, 24-6-2010: -0,8 procent

Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de derde raming is de bbp-groei bij de vierde raming met 0,1 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -0,8 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Vijfde raming, 23-6-2011: -0,9 procent

Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Ten opzichte van de vierde raming is de bbp-groei bij de vijfde raming met 0,1 procentpunt neerwaarts bijgesteld naar -0,9 procent. Deze bijstelling is het gevolg van de jaarlijkse ijking van de kwartaalgegevens aan de jaarcijfers van de nationale rekeningen.

Economische groei 2008

Eerste raming, 13-02-2009: 2,0 procent

Tweede raming, 26-3-2009: 2,1 procent

Bijstelling bbp-raming: +0,1 procentpunt

Toelichting: Bij de publicatie van de tweede raming van het vierde kwartaal wordt de tweede jaarraming gemaakt op basis van de kwartaalramingen. Deze tweede raming van de economische groei voor 2008 komt uit op 2,1 procent. Ten opzichte van de eerste raming is de bbp-groei bij de tweede raming met 0,1 procentpunt opwaarts bijgesteld, als gevolg van de opwaartse bijstelling van de eerste drie kwartalen van 2008.

Derde raming, 25-6-2009: 2,0 procent

Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Op basis van additionele (jaar)gegevens komt de economische groei volgens de *voorlopige jaarraming* van de nationale rekeningen 0,1 procentpunt lager uit dan de vorige raming over 2008, die nog was gebaseerd op de kwartaalramingen. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- Als gevolg van de lagere raming van de productie van aardgas is de toegevoegde waarde van de delfstoffenwinning sterk neerwaarts bijgesteld.
- De toegevoegde waarde van de industrie is neerwaarts bijgesteld door een hogere volumeraming van het intermediaire verbruik.
- De toegevoegde waarde van de zakelijke dienstverlening is hoger geraamd op basis van nieuwe prijsinformatie.
- Nieuwe informatie over provisies heeft geleid tot een hogere toegevoegde waarde bij de banken.
- Hogere afschrijvingen en een hogere volumeraming van de lonen en sociale lasten hebben geleid tot een aanzienlijke opwaartse volumebijstelling bij de overheid.
- De aanzienlijke lagere uitgaven aan zorg als onderdeel van de consumptie in natura hebben geleid tot een neerwaartse bijstelling van het volume van de toegevoegde waarde van de zorg en overige dienstverlening.
- De consumptie van gezinnen is neerwaarts bijgesteld door nieuwe informatie over de consumptie van bankdiensten en FISIM en een lagere raming van de consumptie van medische zorg door een verschuiving van de aankoop van ziekenhuiszorg tussen gezinsconsumptie en de consumptie in natura.
- De investeringen zijn neerwaarts bijgesteld als gevolg van een lagere raming voor investeringen in vliegtuigen en in zakelijke diensten, hetgeen voor rekening komt van investeringen door BFI's in royalties en licenties. Deze zijn bij de nader voorlopige jaarraming 2007 naar boven aangepast, terwijl het bedrag voor 2008 ongewijzigd is gebleven. Hierdoor komt de bijstelling terug als mutatie in 2008.
- Het handelssaldo is opwaarts bijgesteld als resultaat van diverse aanpassingen op de onderliggende goederen en diensten. De grootste aanpassingen zijn doorgevoerd voor computers en zakelijke diensten.

Vierde raming, 24-6-2010: 1,9 procent
Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Op basis van additionele (jaar)gegevens komt de economische groei volgens de *nader voorlopige jaarraming* van de nationale rekeningen 0,1 procentpunt lager uit dan de vorige raming over 2008. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- De toegevoegde waarde van de industrie is per saldo neerwaarts bijgesteld door een hogere volumeraming van het intermediaire verbruik en een lagere volumeraming van de productie. Deze bijstellingen zijn grotendeels het gevolg van de herziene niveaus van het basisjaar 2007. De verslechtering van de verhouding tussen productie en verbruik is het grootst bij de aardolie-industrie en de metaalproductenindustrie.
- Lagere uitkomsten voor de investeringen in de bouw (investering enquête) hebben geleid tot een lagere productie van de bouwnijverheid.
- De opwaartse bijstelling van de toegevoegde waarde van de financiële instellingen is het resultaat van een herziene raming van FISIM (banken) en veel lager geraamde kosten (verzekeringwezen en pensioenfondsen).
- De grootste opwaartse bijstelling op de productie c.q. toegevoegde waarde komt voor rekening van de gezondheids- en welzijnzorg op basis van nieuwe informatie.
- De gezinsconsumptie is (per saldo) lager dan eerder geraamd. De belangrijkste neerwaartse (volume)bijstellingen hebben betrekking op de consumptie van bankdiensten en verzekeringsdiensten op basis van nieuwe broninformatie.
- De overheidsconsumptie is (per saldo) hoger dan eerder geraamd. De grootste opwaartse (volume)bijstellingen hebben betrekking op de onderdelen openbaar bestuur, defensie en sociale verzekeringen (inzet van nieuwe informatie over lonen en sociale premies) en medische en maatschappelijke diensten (inzet van nieuwe cijfers over de consumptie in natura en de zorginstellingen).
- Inzet van gegevens uit de investeringsenquête geven over het geheel iets hogere uitkomsten voor de investeringen dan eerder geraamd. De investeringen in de bouw zijn neerwaarts bijgesteld.
- Het handelssaldo goederen is opwaarts bijgesteld als resultaat van diverse aanpassingen op de onderliggende goederen. De grootste opwaartse (volume)aanpassingen zijn doorgevoerd voor aardolie en aardgas, chemische producten en auto's.
- Als resultaat van diverse aanpassingen op de vraag en het aanbod van de onderliggende goederen en de inzet van nieuwe brongegevens is de voorraadmutatie fors opwaarts aangepast.

Vijfde raming, 23-6-2011: 1,8 procent

Bijstelling bbp-raming: -0,1 procentpunt

Toelichting: Op basis van additionele (jaar)gegevens komt de economische groei volgens de *definitieve jaarraming* van de nationale rekeningen 0,1 procentpunt lager uit dan de vorige raming over 2008. Een overzicht van de belangrijkste bijstellingen:

- De productgebonden belastingen en subsidies zijn neerwaarts bijgesteld. Vooral de BTW op investeringen valt aanzienlijk lager uit dan bij eerdere ramingen. Dit is enerzijds het gevolg van herziene investeringscijfers voor de overheid en de financiële instellingen en anderzijds het gevolg van de nieuwe berekening voor de BTW op grond.
- De gezinsconsumptie is per saldo hoger dan eerder geraamd. Op basis van nieuwe broninformatie zijn (volume)bijstellingen doorgevoerd op een aantal onderliggende goederen en diensten, waarvan de grootste positieve bijstelling betrekking heeft op de consumptie van huishoudens in het buitenland.
- Het handelssaldo goederen is per saldo neerwaarts bijgesteld als resultaat van een hernieuwde confrontatie van de beschikbare handelsgegevens met nieuwe productiegegevens.
- Het handelssaldo diensten is aanzienlijk opwaarts aangepast door inzet van nieuw bronmateriaal. De grootste positieve (volume)bijstellingen hebben betrekking op het vervoer en de zakelijke diensten. Op de bankdiensten is een neerwaartse aanpassing doorgevoerd.
- Verwerking van nieuwe broninformatie heeft ten opzichte van de vorige raming een aanzienlijk lagere voorraadmutatie opgeleverd. Het niveau van de voorraden is per ultimo 2008 vergelijkbaar met het niveau aan het eind van 2007. Daarmee is de omslag ten opzichte van de toename van de voorraden in 2007 groter dan eerder geraamd.